

Рысбаева Ардак Куанышовнаның
8D013 – Пәндік мамандандырылмаған педагогтерді даярлау
(6D010200 – Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі) мамандығы
бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін «Бастауыш сынып
оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын интеграция негізінде
қалыптастыру» тақырыбындағы диссертациясына

АНДАТПА

Зерттеу тақырыбы: Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын интеграция негізінде қалыптастыру.

Зерттеу мақсаты: бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастыруды теориялық негіздеу, моделін жасау және оның тиімділігін эксперимент жүзінде тексеру.

Зерттеу міндеттері:

1. Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздерін анықтау.

2. Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастыру компоненттерін, өлшемдері мен көрсеткіштерін айқындау.

3. Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастырудың педагогикалық мүмкіндіктерін көрсету.

4. Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделін жасау және оның тиімділігін тәжірибелік-эксперимент жүзінде тексеру.

Зерттеу әдістері:

– теориялық әдістер: талдау, жинақтау (анализ бен синтез), контент-талдау, индукция, дедукция, салыстыру, нақтылау, жүйелеу, жіктеу (классификациялау), модельдеу;

– эмпирикалық зерттеу әдістері: бақылау, тексеру, бағалау, сауалнама, тестілеу, диагностикалау әдістері эксперимент әдісі, математикалық статистика әдістері.

Қорғауға ұсынылатын негізгі қағидалар (дәлелденген ғылыми болжамдар және жаңа білім болып табылатын басқа да тұжырымдар):

1. Ізгілікті қарым-қатынас – болашақ ұрпақты адалдық, парасаттылық, шыншылдық сынды қасиеттерге, халық даналығын жоғары бағалауға тәрбиелеу, даналар салған ашық жолмен жүрудің сенімді әдістерін меңгерту, ізгілікті мазмұндағы білімді белсенді алу үдерісі.

«Ізгілікті қарым-қатынас», «интеграция» мен «бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын интеграция негізінде қалыптастырудың» ұғым, түсінік ретіндегі нақтыланған мәні мен оның құрылымы оқыту үдерісін ұйымдастырудың ғылыми-әдістемелік негізін жасаудың базасы болып табылады.

Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын интеграция негізінде қалыптастыру – оқу пәндерін интеграциялау арқылы дүниені біртұтас тану үдерісі және сол арқылы әлемнің, өзін қоршаған ортаның тұтас бейнесін санасында ізгілікті әрекет, мінез-құлық, ізгілікті білімдер жиынтығы ретінде кіріктірілген тұлғалық сапаларының көрініс табуының кешені.

2. Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын интеграция негізінде қалыптастыру үдерісі мотивациялық-қажеттілік, танымдық-интеграциялық, тұлғалық-мінез-құлықтық құрамдас бөліктерінің бірлігін, оған сәйкес өлшемдер мен көрсеткіштердің біртұтастығы негізінде қарастырылады.

3. Зерттеу барысында анықталған педагогикалық мүмкіндіктер интеграциялық негізде оқыту арқылы бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасының қалыптасуын интеграцияны оқу мақсаты, оқу құралы ретінде тану тұрғысында қамтамасыздандырады.

4. Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын интеграция негізінде қалыптастырудың әдістемелік жүйесін құрайтын «Табиғат – Ізгілік әлемінің бастау көзі» атты қосымша білім беру сабақтар жүйесі мен интеграциялық бағдардағы тапсырмалар мен жаттығулар кешені, интегративті әдіс оқушылардың өз ішкі мүмкіндіктерін, оқу-танымдық әлеуетін жетілдіруге және ізгілікті қарым-қатынас жасау мүмкіндіктерін іске асыруға деген ішкі ұмтылысын, мотивациясын дамытуға жол ашады.

Зерттеудің негізгі нәтижелерінің сипаттамасы:

– бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздері айқындалды; «ізгілік», «ізгілікті қарым-қатынас», «интеграция» ұғымдары мен «Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын интеграция негізінде қалыптастыру» түсінігінің мәні айқындалып, құрылымдары нақтыланды;

– бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастырудың өлшемдері мен көрсеткіштері, деңгейлері анықталды;

– бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастырудың педагогикалық мүмкіндіктері айқындалды;

– бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастыру үдерісінің құрылымдық-мазмұндық моделі жасалды және оның тиімділігі тәжірибелік-эксперимент жүзінде тексерілді.

Алынған нәтижелердің жаңалығы мен маңыздылығының негіздемесі:

1-нәтиже – жаңа. Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздері айқындалады; «ізгілік», «ізгілікті қарым-қатынас», «интеграция» ұғымдары мен «Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын интеграция негізінде қалыптастыру» түсінігінің мәні сипатталып, құрылымы нақтыланған.

2-нәтиже – жаңа. Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастырудың өлшемдері мен көрсеткіштері, деңгейлері анықталған.

3-нәтиже – жаңа. Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастырудың педагогикалық мүмкіндіктері айқындалған;

4-нәтиже – жаңа. Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын оқу пәндерінің интеграциясы негізінде қалыптастыру үдерісінің құрылымдық-мазмұндық моделі жасалған, оның тиімділігі тәжірибелік-эксперимент жүзінде тексеріліп, ғылыми ұсыныстар дайындалған.

Ғылымның даму бағыттарына немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:

Зерттеу тақырыбының ғылымның даму бағыттарына және мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі Қазақстан Республикасының Конституциясының I бөлімінің 1 бабындағы 1 тармағын, Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңын және «Білімді ұлт» сапалы білім беру» ұлттық жобасын», Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспарын және Президенттің халқына Жолдауларын басшылыққа алумен сипатталады.

Бастауыш сынып оқушыларының ізгілікті қарым-қатынасын интеграция негізінде қалыптастырудың әдістемелік жүйесін құрайтын «Табиғат – Ізгілік әлемінің бастау көзі» атты қосымша білім беру сабақтар жүйесі мен интеграциялық бағдардағы тапсырмалар мен жаттығулар кешенін» сапалылықпен және тиімді қолдану және практикаға кеңінен енгізу үшін «Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты» мен «Бастауыш білім беру деңгейінің 2-4-сыныптарына арналған «Дүниетану», «Қазақ тілі», «Математика» және т.б. пәндердің үлгілік оқу бағдарламаларын» талдау және барлық пәндердің міндеттерінің ішінен интеграциялық мазмұны мен интеграциялық құрал, интеграциялық әдістерге тірек болатын ұғымдарды анықтап алу жүзеге асырылған.

Докторанттың әрбір жарияланымды дайындауға қосқан үлесінің сипаттамасы: Зерттеу жұмысының мазмұны бойынша 15 мақала жарық көрді. Соның ішінде 1-еуі Scopus деректер қорына енетін жарияланымда:

1. «Formation of humanistic relations of primary school students». Cypriot Journal of Educational Sciences, Volume 16, Issue 5 (2021) 2742–2751, ISSN: 1305-905X (Co-authored by: Rysbayeva A. 70%, Saduakas G. 5%, Shaizhanova K. 5%, Kubiyeva B. 5%, Adilshinova Z. 5%, Orazbaev E. 5%, Uteshkalieva A. 5%).

Білім және ғылым саласында сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған басылымдарда 3 мақала жарияланды:

1. Рысбаева А.К. Оқыту процесінде интеграция негізінде оқушылардың ізгілікті қарым-қатынасын қалыптастыруда дүниетану пәнінің мүмкіндіктері. // «Қазақстанның ғылымы мен өмірі» Халықаралық ғылыми журнал № 8/2. – 2019. –Б.117-123 (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 100%);

2. Рысбаева А.К. Қазіргі қоғамда оқушы бойында ізгілікті қарым-қатынасты қалыптастыру//«Қазақстанның ғылымы мен өмірі» Халықаралық ғылыми

журнал, № 11.–2019. – Б.212-214 (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 100%);

3. Рысбаева А.К. Бастауыш сынып оқушыларының қарым-қатынасын ізгілікке бағыттай отырып тәрбиелеу // Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. «Педагогика. Психология. Әлеуметтану» сериясы. – № 2(135). –2021. – Б.164-171 (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 100%).

Шет елдік және отандық халықаралық конференция материалдарында басылымдарда 11 мақала жарық көрді:

1. Рысбаева А.К. Ұлттық құндылықтар арқылы ізгілікке тәрбиелеу // IX Халықаралық әлеуметтік ғылымдардың «Қытайдан Адриатқа» Конгресі мен Халықаралық Наурыз саммиті, 20-23 наурыз. –2019. – Б.476-484. Анталия/Түркия (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 80%, Қосалқы автор: Г.Т.Сәдуақас 20%);

2. Рысбаева А.К. Requirement of civilized development-humanization of society//8th international symposium on social studies education, november 7-9. – 2019. – P.336-341. Ankara/ Turkey (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 100%);

3. Рысбаева А.К. The upbringing of the humane relations among primary school pupils// "Innovation Management and Technology in the Era of Globalization": Materials of the VII International Scientific-Practical Conference January 8-10. – 2020. –P.117-120, UK Volume II London (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі–80%, Қосалқы автор: Г.Т.Сәдуақас 20%);

4. Рысбаева А.К. Ізгілікті көзқарас қалыптастыру – ұрпақ тәрбиесінің бастауы // «Innovation Management and Technology in the Era of Globalization»: Materials of the VII International Scientific-Practical Conference January 8-10. – 2020. –P.220-224. –UK Volume II London (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 100%);

5. Рысбаева А.К. Условия формирования гуманистических взаимоотношений младших школьников в учебном коллективе // Вестник науки, «Инновации науке и практике» сборник статей по материалам XII международной научно-практической конференции, Часть 3(4), 26 ноября. – 2018. –Россия, Барнаул. –С.190-197 (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 80%, Қосалқы авторлар: Г.Т.Сәдуақас 10%, А.К.Ербулатова 10 %);

6. Рысбаева А.К. Жеке тұлғаның бойында қарым-қатынастың ізгілікті бағдарын қалыптастыру // V Международная научно-практическая конференция «Современные технологии: актуальные вопросы, достижения и тенденции развития», март. –2019. – С.102-104, Россия, Стерлитамак (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 80%, Қосалқы автор: Г.Т.Сәдуақас 20 %);

7. Рысбаева А.К. Особенности межпредметной связи в начальной школе// Вестник науки, «Актуальные вопросы в науке и практике» сборник статей по материалам XV международной научно-практической конференции. –Россия,

Самара. – 1 марта, 2019.– С.184-189 (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 100%.);

8. Рысбаева А.К. Қазіргі білім беру жүйесінде педагогикалық технологияларды қолдану// V Международная научно-практическая конференция «Современные технологии: актуальные вопросы, достижения и тенденции развития». – Россия, Стерлитамак. –март 2019. – С.131-134. (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 90%, Қосалқы автор: К.Н.Төлегенова 10 %);

9. Рысбаева А.К. Оқыту процесінде оқушылардың ізгілікті қарым-қатынасын қалыптастырудың педагогикалық-психологиялық ерекшеліктері//«Үздіксіз педагогикалық білім беру мәселелері: дәстүр және инновациялар» Еуразиялық педагогикалық университеттер қауымдастығының халықаралық форумы. – Алматы: ҚазҰПУ. – 2018. – Б.171-174. (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 100%);

10. Рысбаева А.К. Бастауыш сынып оқушыларын ұлттық дәстүр рухында тәрбиелеу//«Білім және ғылымдағы инновациялар: жаңа талаптар» тақырыбындағы III Халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция материалдары 30 мамыр 2019. – Б.123-127. (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 80%, Қосалқы авторлар: Г.Т.Сәдуақас 10%, Б.О. Жанқушков 10%);

11. Рысбаева А.К. Ізгілікке тәрбиелеу-ізгі парыз//«Педагогикалық инновациялар заманауи білім беру жүйесін дамыту ресурсы» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференция. –Ақтөбе. –2019. – Б.929-931. (Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі – 100%).

Бұл жарияланымдар докторанттың диссертация мазмұнына байланысты алынған нәтижелерге сәйкес негізінен жеке орындаған еңбектері болып табылады.